

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

Nummotheca Principum Austriae

ex gazis Aulae Caesareae potissimum instructa, & aliunde aucta, quae a prima aetate, qua in Austria cusa fuit moneta Sub Babenbergicae Stirpis Marchionibus, Ad Usque Habsburgicae Gentis Principes, Lineae Hispano-Austriacae, Huiusque Masculum Ultimum Carolum II. Regem Hispan.

Complectitur tabulas aeri incisas LI

Herrgott, Marquart

Friburgi Brisgoviae, 1752

[Text]

[urn:nbn:de:bsz:31-241470](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:bsz:31-241470)

Tab. XI.

XI.

Typus ut num. VII. in a-versa tamen parte, sub axilla MARIÆ dextra, æra Christi 1479. observatur.

Quæritur inter Nummophilos: an elegans hic, nec obvius nummus, inter numismata mnemonica, an vero inter nummos unciales, quos vulgo *thalers* vocant, accensendus sit?

a Cl. KOEHLERUS (a) utriusque sententiæ momentis, in medium adductis, a nummis mnemonicis stat; eo quod primo, nullus Principum sibi ipsi titulum quendam honoris, in nummis, publico usui destinatis, attribuat, adeoque nec MAXIMILIANUS AXIOMA MAGNANIMI, quod in nummo legitur, sibi attribuerit. Quin id ipsum argumento esse asserit: nummum hunc ab alio, MAXIMILIANI honoribus dicatum fuisse; idque triplicis generis typis (nos plures damus) evinci. Infuetum porro esse ait: imagines Principum coniugum in nummis uncialibus comparere, aut annos ætatis in iisdem consignari. Hisce rationibus nos quoque subscribimus, prolatisque ab eo rationibus superaddimus: nummum hunc non solum in argento, sed in auro quoque, uti inferius notabimus, reperiri; deinde idem typus quinquies a nobis exhibitus: semel in nummo ovata figuræ, ut mox vidimus, comparet, quod genus nummorum publico usui haud designari solet. Cæterum, quod laudatus vir Clar. subiicit: num-

mum istum ad restitutos, seu MAXIMILIANI ad eius generis nummos pertinere, qui post fata Principum, ad resuscitandam eorumdem memoriam, signati fuerunt: in hoc equidem ab eo discedere cogor; cum vix credibile sit, unum eundemque typum a MAXIMILIANI posteris toties fuisse repetitum. Præterea æra Christi, & anni ætatis Principum nonnullis additi, eosdem utique ad certum & determinatum annum revocant, quo & signatos esse, tenendum est. Si enim serius, & post mortem MAXIMILIANI cusi fuissent, id utique vel ex signo aliquo, aut nota temporis colligi deberet; uti cum nummis restitutis FREDERICI, quos supra Tab. IX. num. XII. XIII. & XIV. dedimus, & ipsius MAXIMILIANI typo, quem inferius num. XLIV. producturi sumus, factum est. Ductus namque litterarum & elegantia operis, quæ Clar. viro recentius ævum sapere videntur, suum non satis probant assertum. Plures namque & similis elegantia & concinnitatis MAXIMILIANI nummos manibus versamus: ac non solum mnemonici multi, sed usuales, quos utique nemo inter restitutos adnumerabit, eiusdem formæ litteras præferunt; uti ex tabulis nostris, perquam fideliter ære expressis, palam fit. Denique dictæ litteræ haud ita recentes sunt, ut eos Clar. auctor vult; animadverto quippe in summitate litteræ a lineam transversam, quæ MAXIMILIANI ævo haud dubie apprime respondet.

Quod

(a) Nummophylacii Burckard. P. II. vol. I. pag. 18 seqq.

MAXI-
MILIA-
NUS I.

Quod superest, *Jacobus a MELLEN* hunc nummum inter unciales suos posuit, sibi que persuasit, *MAXIMILIANUM* anno 1479. decimum nonum ætatis annum vix fuisse emensum. Sed aliter se rem habere ex his, quæ modo, tum ex iis, quæ num. VII. dicta sunt, abunde, opinor, patet. *M. Imp. ar. pond. dimid. unc. M. Buol. au. pond. 7. duc. & in M. S. B. au. 8. ducat. II. gr.*

XII.

Typus & perigræphe cum antecedenti nummo conveniunt. Excipe, quod hic æra Christi in antica parte expressa sit, & *MARIA* pileo turbinato, uti eam supra num. VIII. iam vidimus, compareat. *M. S. B. pl.*

XIII.

MAXIMILIANUS I. ROM. ANORUM IMPERATOR SEMPER AVGUSTUS. Protome *MAXIMILIANI* cum pallio, opere phrygio contexto, capite nudo, ad lævam converso.

MARIA. CAROLI BURGUNDIÆ DUCIS FILIA. IMPERATORIS VXOR. Protome *MARIÆ* stolatæ, capite coronato, dextrorsum converso.

Nummus hic in auro quoque reperitur. Sed suppositivus est, & ab aurario quodam *Judæo Pragensi*, de quo supra mentionem inieciimus, fabrefactus. *Cl. KOEHLERUS* omnium eorum, quos impostor ille

(a) M. B. L. P. I. p. 90. ac præcipue P. VI. pag. 138. ubi post *TENZELIUM* pleniorum eorum catalogum contexuit.

Hebræus evulgavit, catalogum exhibet (a). Tab. XI. a

Præsentis nummi falsitas non solum ex eius fabrica, & litterarum forma, quæ illis temporibus haud quaquam convenit, se prodit; sed etiam adulteratio titularum nullo negotio vel in ipsa perigræphe deprehenditur; *MAXIMILIANUS* enim cum titulo & habitu Imperatoris comparet: *MARIA Imperatoris uxor* scribitur, id quod veritati historicæ ita repugnat, quam quod maxime; constat quippe *MARIAM* iam tum anno 1482. seu secundum Gallorum computandi rationem, die XXII. Martii 1481. (b) obiisse; quo *MAXIMILIANUS*, necdum Regia, multo minus Imperatoria dignitate fulgebat. His tamen non obstantibus, delineationi modo descripti nummi locum in ista hac collectione, pro instituti nostri ratione, eo libentius concedimus; quo ex contrariis iuxta se positus veritas genuinorum *MAXIMILIANI* numismatum magis elucescat. *M. Imp. ar. drach. 2. & in T. H.*

XIV.

MAXIMILIANUS I. FRIDERICI III. FILIIUS ELECTUS ROM. ANORUM IMPERATOR ANNO M. CCCC. LXXXVI: & in ambitu interiori: *IVDICII CAMERÆ IMPERIALIS CONDITOR.* Protome *Cæsar*is cum pallio, opere phrygio contexto, capite coronato, demissis ad tergum lemniscis, & ad lævam converso, dex-

sce-

(b) Vid. *Oliv. VERDII* Sigill. Com. Fland. p. 110.

Tab. XI. sceptrum tenentis, sin. palmæ ramum.

MARIA. CAR. *oli* BVRG. *undia* DVC. *is* FILIA. VNIC. *a* IMPERATOR. *is* VXOR. Protome MARIÆ fere ut num. præcedenti: nisi quod hic, dextra manu exerta, velum, humero applicatum,prehendat.

Falsarius Judæus denuo adest, qui hunc nummum fabrefecit; sed eosdem, quos in præcedenti, & aliquanto plures errores, etiam hic erravit. Judicium enim Cameræ Imperialis anno 1495. die VII., quo MARIA annum iam decimum tertium & eo amplius inter mortuos versabatur, constitutum est, eiusque exercitium serius cœpit (a). *M. Imp. av. pond. 7. ducat. & ibid. ar. pond. dimid. unc. drach. 3. item in T. H.*

NUMMI REGII
ET
IMPERATORII.
XV.

†. MAXIMILIANVS. DEI. GRA. *tia* ROMANORV. *m* REX. SEMP. *er* AVG. *ustus*. Sedet Rex, regio ornatu conspicuus, in folio, dex. sceptrum gerens, sin. globum Imperii.

TENE MENSVRAM. ET. RESPICE. FINEM. MCCCC. LXXXVI. Scutum Regis Romanorum, coronatum, impressa aquila simplici, quæ parmulam in pectore gerit, *Austria Burgundiaque* tesseriis distinctam.

Lemma, quo hic utitur
TOM. II. P. I.

(a) Conf. Acta Worm. §. 71. n. 11. DATT. L. IV. p. 701. Adde KOEHL. M. B. L. P. I. p. 89.

MAXIMILIANUS, a patre FRIDERICO Augusto desumpsit, illudque non raro in nummis aliisque monumentis postea adhibuit. Idem nummus reperitur quoque in auro, illumque *Regalem aureum* nominare solent, qui postea usui vulgari destinatus fuit; cum prius, secundum Cl. KOEHLERI (b) assertum, eius generis typus, sed minoris utique formæ, pro *nummo missili*, sub ipsa coronatione in vulgus sparso, destinatus esset. *T. H.*

XVI.

MAXIMILIANVS REX ROMANORVM PAT. *er* 1489. Scutum simplici aquila, pennis alis, exaratum, corona tectum, cruci in lilia desinenti superimpositum.

Perigraphæ in adversa parte abrupta, sic continuatur: *PHILIPPI ARCHDVCIS. AVSTRIÆ. BVRGUNDIÆ BRABANTIÆ.*

Figura illa cataphracta & coronata, quæ in hac adversa parte clypeum sustinet, PHILIPPUM, MAXIMILIANI ex MARIA Burgundica filium exprimi existimo. Licet enim anno 1489. vixdum annum ætatis undecimum ingressus, tractandis armis impar fuerit; quia tamen unicus tum temporis Burgundici, immo & Austriaci sanguinis furculus erat: recte clypeum *Austriæ & Burgundiæ* sustentans, velut utriusque Domus fulcrum & columnen, exhibetur. Eodem certe modo Saxones nativitati FRIDERICI AUGUSTI, hodie Poloniae Regis

D feli-

& *Jac. a MELLE* syll. num. unc. p. 192. (b) M. B. L. pag. 398.

b

MAXI-
MILIA-
NUS I.

a feliciter regnantis, in quo tum pariter unica propagandæ lineæ Electoralis spes residebat, nummum uncialem consecrarunt (a), in cuius antica parte Princeps, vixdum natus, cataphractus tamen, cum galea cristata in capite, labentem clypeum SAXONIAE erigere conatur, adiecta perigraphæ: FUTURUS ACHILLES. SAXONICUS NAT9 VII. *Octob.* M. DC. XCVI. Ad hæc plurimum sane intererat MAXIMILIANO, ut nummos saltem aliquos, sive mnemonicos, sive usuales, communi, id est sui filiique nomine signari curaret. Enimvero anno 1482. Lovanii ab Ordinibus filii sui tutor declaratus, illo tamen munere non imperturbate functus est. Flandrenses enim anno mox insequenti MAXIMILIANI imperium detrectantes, atque id quod statutum erat, revocantes, grave bellum civile excitarunt, CAROLO etiam VIII. Gallorum Rege in belli societatem atque auxilium evocato. Quibus discordiis in annum usque 1488. durantibus, MAXIMILIANUS ipse, a Brugensibus in urbem suam invitatus, Gallorum instinctu per summam perfidiam captus, ac primum post novem menses liber dimissus est (b). Pace itaque anno 1489. composita, nummus hic in Flandria, ut parmulae eius scutariae ostendunt, forte eam ob causam signatus est; ut Belgarum affectui, quo aliunde in filium magis, quam patrem ferebantur, aliquid tribueretur,

(a) Apud TENZEL. Saxon. Numism. lin. Albert. p. 741.

atque adeo patris regimen, quod filii loco, seu tutorio nomine administrabat, libentius ferrent. De cætero nummus iste, qui apud nos aeneus extat, postea in argento & auro signatus, ac usualis factus, *Regalis* appellatus est. *M. S. B. a.* Tab. XI.

XVII.

MAXIMILIANVS. RO. *manorum* REX. ET. BLANCA. M. *aria* CONIVGES. IV. Protomæ amborum iugata: illius armata, pileo operta, & torque aurei velleris ornata: huius caput vitta, ad instar pileoli formata, tectum est. Additus numerus IV. annum forte nuptiarum, quæ in annum MCCCCXCIV. inciderant, denotat (c).

Beatissima Virgo Deipara, divinum infantem in ulnis tenens, septem Seraphim circumfusa est. Perigraphæ ex Psal. LX. 3. mutuata, sic fluit: ESTO. NOBIS. TVRRIS. FOR. *titudinis* A. FACIE. INIMICI.

Clar. KOEHLERUS, qui nummum hunc primus, quoad sciam, edidit, amplam descriptionem nuptiarum, quas MAXIMILIANUS cum BLANCA MARIA celebravit, in medium adfert, quæ apud eundem loco mox citando, videri poterit. *K. m. b. l. P. IV. p. 73. Gr. C. Suppl. I. p. 100. Tab. VIII. num. 100.*

XVIII.

MAXIMILIANVS IMPERATOR. Protome Imperatoris pileati & togati, ad lævam conversa, cum

(b) Conf. STRUV. Corp. hist. Germ. Period. x. p. 776. §. LIX.
(c) G. C. Suppl. I. p. 101.

Tab. XI. cum patagio ex pellibus murinis Ponticis, & reducta per humeros vestimenti ora, dextra exporrecta, sinistra aureum velus, ab humeris in torq̄ dependens, prehendentis.

Elegans hoc iconicum numisma, etsi averſa parte careat, cimeliis tamen adnumerandum est; quod vultum, corporisque ornatum, quin totam Cæsaris effigiem scite, & venuste exprimit.

Cusum vero hunc nummum esse circa, vel potius post annum 1493. ipsa inscriptio, in qua titulus *Imperatoris* expressus legitur, satis clare evincit. Quandoquidem prædicto anno patri in Imperio successit, iam ante septem annos electus Rex Romanorum. Scimus quidem MAXIMILIANUM anno demum 1508. ad tertium Nonas Februarii per *Matheum* LANGIUM, epistolarum Magistrum, Tridenti e suggestu, non *Regem*, uti adhuc, sed *Romanorum Imperatorem* se deinceps appellandum, promulgari iussisse: atque ex Italia reducem, Bolsani per BERNARDINUM, Tituli S. Crucis Cardinalem, litteras a Pontifice accepisse, quibus ille Imperatoris titulum Tridenti assumptum, a se confirmari significaverit, non aliter, ac si auream eius capiti imposuisset coronam (a); hinc etsi in nummis quoque uncialibus, & in moneta, quantum ex facta a nobis collectione videri potest, MAXIMILIANUS, iam ab

TOM. II. P. I.

(a) Gerard. DE ROO. Lib. XII. pag. 586. GUICCIARDINUS Lib. VII. pag. 702.

(b) Conf. DU MONT corps universel

anno 1493. Cæsar, ante dictum annum 1508. simplici titulo *Regis Romanorum* usus sit: attamen ex nummis mnemoni- cis, quos hic subiungimus, plene constabit, eum iam ante annum 1508. titulo *Imperatoris* usum fuisse, parcius tamen; uti tam ex nummis, quos producimus, quam etiam ex diplomatibus manifestum fit. In utrisque enim, ante dictum annum, raro admodum (b) *Imperatoris* titulo honoratur, ita, ut vero simile sit, eum honoris titulum utrobique ex incuria potius, aut certe ex longo usu, qui sub FRIDERICO patre obtinuit, irrepsisse, quam studio & meditate fuisse adpositum. *M. Imp. ar. pond. dimid. unc. 1. drach. T. H.*

MAXI-
MILIA-
NUS I.

b

XIX.

Pars adverſa fere ut num. præcedenti: genius seminudus clypeo & hasta instructus, biugi curriculo vehitur, aurigan- te hinc figura galeata, & tuni- cata, illinc figura virili paludata. Ex inscriptione adiecta nummum BRUGENSIS signatum, aut a Brugensibus oblatum fuisse intelligitur.

Nummum hunc victoriatum anno 1494. cusum fuisse existi- mo, quo MAXIMILIANUS in Belgium digressus, Traiecti a PHILIPPO filio, atque MARGARITA sumo gaudio exceptus, in Geldriam properavit. Geldrius vero omni ope destitutus, ubi a sola Cæsaris clementia

D 2

despe-

Diplomatique ab anno 1493. ad annum 1508.

MAXI-
MILIA-
NUS I.

desperatis rebus suis auxilium ferri posse animadvertit, ad MAXIMILIANUM Neomagum in castra venit, & audaciae suae veniam, simulque Geldriam, beneficiario iure possidendam, petiit; sed postulata eiusdem a quatuor Electoribus, quos Caesar arbitros constituit, reiecta fuere. Pacata Geldria Lovanium MAXIMILIANUS venit, ubi PHILIPPUS filius, accepto a Brabantinis fidei sacramento, provinciarum regimen adivit.

Credibile ergo est, Brugeses sui facti prioris memores, quo MAXIMILIANUM anno 1488. eo tempore Regem Romanorum, custodia septem tenuerant, iam Caesari victori nummum hunc gratulatorium, ut in gratiam redirent, cernuos obtulisse. Ceterum typus huius averſae partis recurret inter nummos CAROLI V. cum hac sola differentia: quod in illo vocabulum BRUG. sit omiſſum. *M. Imp. e. ſuſ.*

XX.

IMP.erator CAES. ar MAX. imilianus I. ET. FRID. ericus III. EL. ector SAX. onia. Protomae MAXIMILIANI Imp. & FRIDERICI III. Electoris Saxoniae iugatae, & ad laevam converſae. Uterque toga pellicea indutus, insigni aurei velleris ornatus, & pileo replicato tectus est.

FRIDERICUM III. cognomento *sapientem* Electorem Saxoniae magna gratia & auctoritate apud MAXIMILIANUM Imp. poluisse, refert TENZELIUS (a). Ab eo *Vicarius* Imperii, dato di-

(a) Saxon. Numismat. lin. Ernest. p. 12.
(b) Ap. MULLERUM I. I. C. II. DATT. I. III. C. XII.

plomate Augustae Vindelicorum 1507. die ultima Augusti (b), & adhuc paullo ante mortem Imperatoris *Locumtenens Generalis* declaratus est. Ex insigni itaque hoc favore factum est, ut uterque eorum in uno numismate compareant; qua vero potissimum ex occasione, & praecipue, an in memoriam collati *Vicariatus*? iudicent Eruditi Saxones. Dubium praeterea obmoveri posset: an non elegans hocce numisma restituis adnumerandum sit? Infuetum quidem erat MAXIMILIANO, illa formula uti: *IMP.erator CAES. ar.* Attamen non defunt monetae MAXIMILIANI; uti postea videbimus, quae illos honoris titulos veteri modo coniunctos referunt. *T. H.*

XXI.

Protome Caesaris, togati & pileati cum patagio pelliceo, & Ordinis aurei velleris insigni, capite ad laevam converſo, sine perigraphae. In ectypo autem, quod LUCKIUS (c) dedit, sequens legere est: MAXIMILIANVS D. ei G. ratia ROM. anorum IMP. erator. SEMP. er AVG. uſtus. Rota, quae sub mundo volvitur, sub se habens malum punicum, adiecto, praeter notam chronologicam 1504. lemmate: PER TOT DISCRIMINA.

Discrimina multa & varia, in quae inciderat MAXIMILIANUS I. scite enarrat Clar. KOEHLERUS (d). Hoc vero anno 1504. iam novem supra decem bella diversa gesserat Caesar, eademque tempestate RUPERTUM Pa-

lati-

(c) Sylloge num. p. 8.
(d) M. B. L. P. I. pag. 186.

Tab. XI.
b

c

d

ndelicorum
ugusti (b)
te mortam
new Gen.
Ex insigni
ctum est,
uno nu
qua vero
lione, &
oriam col
nt Eruditi
xterra ob
n elegans
tis adnu
tum qui
no, illa
C. s. r.
monetz
fitea vi
oris ti
iunctos

ati &
co, &
nigni,
o, sine
autem,
fit, fe
MILIA-
norum
usur.
volvi-
m pu
notam
imate:

aria,
ANUS
ERUS
504
bella
idem-
Pa
ti-